

paràgraf de la pàg. 126, on el mot *frenético* és usat inadequadament, la repetició del títol *Don Quijote* en les ratlles 21-22 de la pàg. 373; de vegades el sentit es fa obscur o indesxifrable, com a la pàg. 178, nota, a la pàg. 374, «En segundo...», o a la pàg. 382, «Pero no es...»).¹ I més llàstima, encara, que l'autor no hagi pogut revisar la seva obra abans d'haver estat donada a la impremta segons hauria estat el seu desig, expressat en l'advertiment editorial que encapçala el llibre: són molts els anys que han passat des de la primera edició, en alemany (Leipzig 1927), i la crítica cervàntica durant aquest període ha progressat prou perquè ens calgui esperar que les idees del Prof. Hatzfeld hauran evolucionat, com hem vist esdevenir-se en altres erudits.² De passada, no podem sinó expressar la nostra sorpresa davant el fet que la traducció i impressió d'un llibre hagin estat fetes sense haver-ne hagut esment el seu autor, per molt que la primera edició n'hagi estat destruïda i per molta pressa que corri la celebració d'un centenari.

Quant a l'obra en si, és prou coneguda perquè valgui la pena de fer-ne un comentari extens. Les seves limitacions les imposa el mètode utilitzat, i la seva part d'èxit és deguda al rigor científic de l'illustre investigador. Així, si, per exemple, els capítols referents a la temàtica ens donen una idea inexacta per excessivament analítica de la genial obra de Cervantes, bona part del que fa referència a l'aspecte formal i tècnic del Quixot encara avui, després del quart de segle transcorregut, té valor d'actualitat, i cal reconèixer que per a qual-sevol cervantista la consulta del llibre que comentem es fa indispensable. El valor del treball fa, doncs, que, malgrat les reserves que hem posat a la present traducció, hàgim d'aplaudir la decisió del Patronato del IV Centenario del nacimiento de Cervantes de reeditar *El Quijote como obra de arte del lenguaje*, posant-lo novament a la disposició dels erudits.

Jordi CARBONELL i de BALLESTER

E. CABALLERO CALDERÓN: *Cervantes en Colombia*. Madrid, Patronato del IV Centenario de Cervantes, 1948. 450 pàgs.

La ponència que el Sr. Eduardo Caballero Calderón, delegat de l'Acadèmia Colombiana de la Llengua, presentà, amb el títol de *Contribución de la crítica colombiana al estudio de Cervantes*, a l'Assemblea Cervantina reunida en commemoració del IV Centenari de la naixença de Cervantes,¹ ha estat publicada encapçalant una antologia de textos — íntegres o fragmentaris — del estudiosos cervantins esmentats en ella. L'obra del Sr. Caballero dóna una visió esquemàtica del que s'ha fet a Colòmbia en aquell camp de treball. L'antologia comprèn deu treballs crítics i quatre de literaris.

1. No manquen tampoc errades d'impremta: *limpidado* per *limpiado* (pàg. 163²), *tenguda* per *tenguda* (pàg. 177, n.), *dejarle* per *dejarme* (pàg. 233²⁹).

2. Remarquem, per exemple, la diferència entre *El pensamiento de Cervantes*, d'Américo Castro (Madrid 1925) i els seus articles a la *RFH*, II (1940), III (1941) i IV (1942) i l'*Homenaje a Cervantes* publicat per Insula (Madrid 1949).

1. El segon període de sessions d'aquesta Assemblea, en el qual fou llegida la comunicació del Sr. Caballero, tingué lloc per terres andaluses i castellanès del 14 al 23 d'abril de 1948.

Obre el recull un breu estudi del filòleg Rufino José Cuervo, extret de les seves *Apuntaciones críticas*; malgrat que no hi aparegui cap allusió concreta a Cervantes, el Sr. Caballero l'ha col·locat en primer lloc en reconeixença del mestratge d'aquell que Menéndez Pelayo qualificà de «filòlego el más insigne de la raza española en el siglo XIX». Els treballs de Sergio Arboleda i Carlos Martínez Silva, autors del segle passat, ofereixen la novetat, dintre la seva època, d'una concepció humana de Cervantes en oposició a la crítica ditiràmica aleshores dominant. Un dels crítics cervantins més notables reportats en l'obra que comentem és, sens dubte, Miguel Antonio Caro, llatísta, polític i erudit eminent; hom en publica un estudi en el qual són posades de relleu les qualitats de la prosa de Cervantes, poètica i rítmica, fàcilment reductible a versos iàmbics, pentàmetres i trimetres, com intenta de posar en evidència, mitjançant una agosarada refosa en prosa rimada del discurs sobre l'Edat d'Or i l'oració de la pastora Marcella; a més del ritme èpic, l'autor creu trobar també en el Quixot la cadència musical i festiva pròpia dels cants populars. De José Ignacio Escobar és donat un capítol de la seva obra *Apuntes para un estudio sobre el sujeto del Quijote*, en el qual posa de relleu el recurs literari emprat per Cervantes de presentar actualitzades una mentalitat pròpia d'un segle molt anterior. Anotem, encara: el qui fou president de la República de Colòmbia, Marco Fidel Suárez, que s'ocupa de la personalitat de Sancho Panza i d'altres temes filològics o estilístics; Diego Rafael de Guzmán, autor d'unes notes sobre Cervantes i el gènere novel·lesc; Baldomero Sanín Cano, que tracta de l'humorisme cervanti, considerant-lo paral·lelament al de Shakespeare, però accentuant-ne la bonhomia i l'amable somriure; les més recents generacions literàries, representades per Eduardo Guzmán Esponda i Darío Anchury Valenzuela (al primer, ex-cònsol de Colòmbia a Barcelona, es deu una evocació de la nostra Col·lecció Bonsoms, a tómb d'unes disquisicions sobre la vitalitat editorial del Quixot).

Com ha estat ja indicat, al final es reproduïxen quatre treballs de caràcter literari, dels quals ofereix particular interès el d'Antonio José Restrepo, evocant els temps difícils de la vida de Cervantes i la seva avinentesa, que no arribà a granar, de traslladar-se a Santa Fe de Bogotà.

Si bé el conjunt de treballs que conté el llibre *Cervantes en Colombia* no aporten idees noves a l'extens camp dels estudis cervantins — uns per haver estat ja sobrepassada llur informació, d'altres per llur caràcter de simple divagació literària —, cal agrair a l'autor de l'aplec i comentarís el fet d'haver reunit tots aquests treballs dispersos, i d'haver posat una fita més en la gran bibliografia cervantina.

Rosalía GUILLEUMAS

PABLO CABAÑAS: *El mito de Orfeo en la literatura española*. Madrid, Instituto Miguel de Cervantes de Filología Hispánica (CSIC), 1948. 416 pàgs. + XIV làmines. («Anejos de Cuadernos de Literatura», I.)

Aquest llarg estudi del Sr. Cabañas sobre la fortuna d'Orfeu a Espanya, encapçalat amb una extensa introducció i explicació del mite, està dividit en dues parts fonamentals.

La primera d'elles, titulada «Aspectos temáticos del mito de Orfeo», exa-